

LAPRÀCTICA EDUCATIVA: UN FACTOR CABDAL PER A L'ADQUISICIÓ DE LA LLENGUA DE L'ESCOLA

Ignasi Vila, Carina Siqués i Teresa Roig

Les recerques internacionals sobre la relació entre llengües pròpies diferents de la llengua escolar ha temps que aquests infants tarden en adquirir la llengua de l'escola. D'entre aquests factors podem destacar el nivell educatiu de les famílies, l'existència o no de recolzaments lingüístics extra escolars, les característiques de la L1, les actituds lingüístiques, l'escolarització prèvia en la L1, l'edat, etc. Aquests estudis han estat fets mitjançant tècniques quantitatives amb mostres àmplies de població escolar. El seu objectiu fonamental era establir relacions entre el coneixement de la llengua de l'escola i les diferents variables que es pressuposava que tenien un valor explicatiu. Per això, la influència d'altres factors més qualitatius com, per exemple, les interaccions entre l'alumnat i el professorat a l'aula, així com la pròpia organització escolar ha estat poc estudiada.

No obstant, nombroses recerques realitzades des de la psicologia de l'educació o des de les didàctiques específiques mostren el valor explicatiu de la pràctica educativa per comprendre els resultats escolars de l'alumnat. Certament, aquestes recerques utilitzen mostres petites i emfatitzen la utilització de tècniques qualitatives com, per exemple, l'etnografia. És a dir, des d'aquesta perspectiva, no es tracta de buscar correlacions entre el domini de la llengua de l'escola i variables externes, sinó d'intentar comprendre que és allò que passa a l'aula i al centre escolar que facilita o no l'aprenentatge de la llengua escolar.

Vila, Siqués i Roig (2006), seguint diferents autors (Vigotski, 1986; Coll i al., 1998; Cummins, 2000; Mercer, 2004), accentuen, des d'aquesta perspectiva, tres aspectes íntimament relacionats amb una pràctica educativa que promougui l'èxit escolar: l'èmfasi en el significat, l'èmfasi en la llengua i l'èmfasi en la comunitat educativa. Amb aquest marc de referència varem iniciar el curs 2003-2004 una recerca etnogràfica en una escola de les comarques de Girona, amb més d'un 80% d'alumnat estranger, que tenia com a objectiu comprendre la relació entre la pràctica educativa escolar i el domini de l'alumnat de la llengua de l'escola.

La recerca va consistir en fer un seguiment longitudinal de tot l'alumnat d'una aula de primer de primària a llarg del cicle inicial. Dos persones assistien a l'aula un o dos dies a la setmana i s'implicaven en les diferents activitats proposades per la tutora, la qual va ser la mateixa al llarg dels dos anys. Les persones externes, amés a més d'implicar-se en les activitats escolars, observaven els diferents usos lingüístics de l'alumnat, així com la relació entre aquests usos i la pràctica educativa. Les diferents observacions eren transcrites el mateix dia i constituïen un diari que ha estat la font de dades empíriques per poder mostrar les relacions entre el domini de la llengua de l'escola i la pràctica educativa.

Els resultats mostren quelcom de conegut. Així, independentment del moment d'arribada a Catalunya o del moment d'escolarització, al començament de les observacions tot l'alumnat tenia un domini molt limitat de la llengua catalana malgrat ser la seva llengua de relació en el context escolar (Vila i Siqués, 2007). Aquest alumnat, tancat, comportava problemes importants quan l'alumnat s'implicava individualment en les activitats d'ensenyament i aprenentatge. Per exemple, la lectura es devenia un exercici mecànic i la significació estava molt poc present o l'expressió oral estava plena de termes díctics o de procediments gestuals per compensar la manca de vocabulari.

La constatació d'aquesta realitat va comportar que del cycle inicial) es plantegés des de l'organitzac ió de l'aula dos objectius diferents: 1) augmentar les relacions interpersonal tutora-alumn e i 2) utilitzar les relacions alumne-alumne com a font de progrés individual. Això va significar un canvi organitzatiu en el sentit de convertir dos aules (l'escola té dues línees) entres, la qual cosa redundava en una important disminució de la ràtio tutora-alumnes i, per tant, en un augment del temps possible dedicat a les relacions interpersonal. Però, a més a més, després de la conversió de dos grups en tres, la tutora organitzava el treball escolar a l'aula de manera que ella pogués dedicar una hora sencera a treballar un contingut determinat amb un grup petit d'alumnes (entre 6 i 7 alumnes), mentre que l'altre grup treballava pels seus comptes apartir de les directrius prèviament establertes per ella.

Aquesta manera de fer va significar un canvi radical en la pràctica educativa des de la perspectiva de l'èmfasi en els significats implicats en les activitats d'ensenyament i aprenentatge. De fet, es van modificar les estratègies lingüístiques utilitzades per la mestra en les seves interaccions amb l'alumnat i, sobretot, tot allò referit a la negociació del que es feia i es deia a l'aula va ocupar, en el discurs de la mestra, el lloc principal. A la comunicació mostrem aquestes estratègies i, a la vegada, mostrem també la seva transferència a altres situacions grupals on la ràtio tutora-alumne era molt més elevada que en el petit grup.

Aquesta manera de fer que emfatitza la negociació dels significats, però que no oblidava els aspectes formals de la llengua, es va traduir en un major domini de la llengua de l'escola per part de l'alumnat que, a la comunicació, exemplificuem de dues maneres. D'una banda, l'ús oral del català a la finalització del cycle inicial per a realitzar narracions amb un cert grau de descontextualització i l'adquisició de les competències bàsiques avaluades, durant el Curs 2004-2005, pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Les conclusions mostren la gran importància de la pràctica educativa, sense oblidar altres factors, per comprendre el procés d'adquisició de la llengua de l'escola per part de la infància estrangera.